

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2023-04-03
Stockholm

Mål nr
P 13163-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-10-21 i mål nr P 3115-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. H.B

2. H.R

Ombud för 1 och 2: Advokat H.J

Motpart

1. E.D

Ombud: Advokat H.T

2. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Danderyds kommun

SAKEN

Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad (badhus) på fastigheterna A och B i Danderyds kommun _____

Dok.Id 1926854

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.
 2. Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.
-

BAKGRUND

Byggnadsnämnden i Danderyds kommun beviljade den 2 februari 2022 E.D bygglov för nybyggnad av en komplementbyggnad (badhus) på fastigheten A, vid strandlinjen i anslutning till fastigheten B. I beslutet godtog nämnden som en liten avvikelse från gällande detaljplan och förenlig med detaljplanens syfte att en mindre del av byggnaden placeras på punktprickad mark (mark som inte får bebyggas) på fastigheten B.

H.B och H.R, ägare av grannfastigheten C, överklagade beslutet. De ifrågasatte bland annat att placeringen av badhuset på punktprickad mark kunde godtas som en liten planavvikelse. Länsstyrelsen avslog överklagandet. H.B och H.R överklagade till mark- och miljödomstolen och vidhöll denna grund för att bygglovsbeslutet skulle upphävas.

Mark- och miljödomstolen fann i den nu överklagade domen – till skillnad från underinstanserna – att badhuset till ingen del skulle placeras på punktprickad mark och att den tänkta placeringen därmed inte stred mot detaljplanen. I övrigt instämde mark- och miljödomstolen i underinstansernas bedömning att övriga förutsättningar för bygglov var uppfyllda, varför överklagandet avslogs.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

H.B och **H.R** har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för förnyad prövning. I andra hand har de yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och upphäva beslutet om bygglov.

H.B och **H.R** har som grund för förstahandsyrkandet anfört att det i mark- och miljödomstolen har förekommit rättegångsfel som bör föranleda undanröjande och återförvisning. Detta genom att mark- och miljödomstolen, utan att ha gett dem möjlighet att yttra sig i frågan, har utgått från andra faktiska förhållanden

avseende byggnadens placering än de som parterna och underinstanserna gjort. De vidhåller att badhuset är placerat på punktprickad mark. Mark- och miljödomstolen har brustit i sin materiella processledning och handläggningen innebär att de inte har fått någon prövning av frågan om placeringen kan godtas som en liten planavvikelse. Rättegångsfelet måste därmed antas ha inverkat på utgången.

Motparterna har förelagts att yttra sig över frågan om det, genom att mark- och miljödomstolen vid sin bedömning har utgått från att byggnaden inte till någon del ska placeras på punktprickad mark, i mark- och miljödomstolen har förekommit ett sådant rättegångsfel som bör föranleda undanröjande och återförvisning.

E.D har motsatt sig yrkandet om undanröjande och återförvisning och har anfört följande. Mark- och miljödomstolen har vid sin bedömning av badhusets placering utgått från den situationsplan och plankarta som har utgjort processmaterial i samtliga instanser. Mark- och miljödomstolen har inte tillfört målet någon ny utredning eller några nya rättsfakta, uppgifter eller omständigheter. I stället har mark- och miljödomstolen gjort en ny tolkning av det kartmaterial som har tillhandahållits av parterna och som samtliga instanser har haft tillgång till. Enligt den allmänna rättsprincipen *jura novit curia* ("domstolen känner rätten") har domstolen helt självständigt och oberoende av hur part har utformat sin talan göra sin rättsliga bedömning av de fakta som har framkommit i målet. Domstolen är både berättigad och förpliktad att tillämpa den rättsregel som domstolen uppfattar som adekvat även om båda parter skulle ha motsatt sig den tillämpningen. Detaljplanens bestämmelser är rättsligt bindande och är sådana rättsregler som mark- och miljödomstolen har frihet att tillämpa oberoende av hur parterna har utformat sin talan. Mark- och miljödomstolens tolkning av plankartan och situationsplanen utgör inte något rättegångsfel. Enligt praxis kan vidare domstol ha rätt att tillämpa rättsregler utan att parterna har fått tillfälle att yttra sig över dem. Klagandena har under alla omständigheter genom sitt överklagande till Mark- och miljööverdomstolen fått möjlighet att framföra sina synpunkter i frågan. Även om Mark- och miljööverdomstolen skulle anse att mark- och miljödomstolens ställningstagande skulle ha föregåtts av kommunikering måste detta fel ha läkts genom den handläggning som har förevarit i Mark- och miljööverdomstolen. Sammanfattningsvis saknas det således skäl för att återförvisa målet till mark- och miljödomstolen.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Danderyd kommun (tidigare Byggnadsnämnden i Danderyds kommun) har förtydligat vilket kartmaterial som utgjort underlag vid ansökan om lov och har härvid hänvisat till plankartan till stadsplanen från 1982, förrättningskarta ur akten vid fastighetsreglering 2014, bestyrkt utdrag ur primärkarta 2021-05-17 med de juridiskt fastställda gränserna där all tomtmark inom fastigheten B är punktprickad och situationsplanen i bygglovsansökan. I situationsplanen redovisas den föreslagna byggnadens placering, fastighetsgränser och, med röd markering, den del av byggnaden som placeras inom fastigheten B och på mark som enligt detaljplanen inte får bebyggas.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen finner skäl att ge prövningstillstånd och tar upp målet till omedelbar prövning.

Mark- och miljödomstolen har vid sin prövning utgått från att byggnaden inte till någon del ska placeras på punktprickad mark och att placeringen därmed inte avviker från detaljplanen. Detta ställningstagande, som utgår från andra faktiska förhållanden än de som parterna liksom nämnden och länsstyrelsen har utgått från, har parterna inte fått möjlighet att framföra sina synpunkter på. Ställningstagandet har lett till att mark- och miljödomstolen inte har prövat klagandenas överklagande till den del det avser om nämndens bedömning att placeringen kan godtas som en liten avvikelse, förenlig med detaljplanens syfte, var korrekt eller inte.

Det är en grundläggande princip för en rättssäker och rättvis rättegång att domstolens avgörande inte grundas på förhållanden som parterna inte har fått yttra sig över. Avgörandet ska inte komma som en överraskning för parterna. Detta gäller både rättsregler och faktiska förhållanden, men gör sig särskilt starkt gällande i fråga om de faktiska förhållandena. Mark- och miljööverdomstolen anser således att det var felaktigt att parterna inte fick möjlighet att yttra sig i frågan om byggnadens placering innan mark- och miljödomstolen lade andra faktiska förhållanden än de som underinstanserna utgått från till grund för sitt avgörande. Om så hade skett hade det kunnat klarläggas hur det rent faktiskt förhöll sig.

Av det i målet nu tillgängliga underlaget kan ingen annan slutsats dras än att den lov-sökta byggnaden till viss del ska placeras på mark som enligt gällande plan är punkt-prickad och därmed inte får bebyggas. Eftersom mark- och miljödomstolen vid sin bedömning inte har utgått från detta faktiska förhållande har klagandena inte fått sin invändning i denna del prövad i domstol. Eftersom det är en förutsättning för bygglov att planavvikelsen kan godtas får detta antas ha påverkat utgången i målet. Klagandena har rätt till domstolsprövning i den delen. Den prövningen bör dock inte ske i Mark- och miljööverdomstolen som första och enda instans. Mark- och miljödomstolens dom ska därför undanröjas och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand, Rikard Backelin, referent, och Christina Ericson (deltog inte i beslutet om prövningstillstånd) samt tekniska rådet Mats Kager.

Föredragande har varit Ylva Svensson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-10-21
meddelad i
Nacka

Mål nr P 3115-22

PARTER

Klagande

1. H.B

2. H.R

Ombud för 1 och 2:
Advokaten Advokat H.J

Motparter

1. Byggnadsnämnden i Danderyds kommun

2. E.D

Ombud för 2: Advokat H.T

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 12 april 2022 i ärende nr 403-12683-2022, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad (badhus) på fastigheten A intill B i Danderyds kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 762947

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 69 131 07 Nacka	Sicklastråket 1	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

BAKGRUND

Den 2 februari 2022 beviljade Byggnadsnämnden i Danderyds kommun (nämnden) bygglov för nybyggnad av badhus på fastigheten A intill B. Beslutet överklagades av H.B och H.R, ägare till grannfastigheten C, till Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) som avslog överklagandet.

H.B och H.R har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

H.B och H.R har yrkat att mark- och miljödomstolen med ändring av länsstyrelsens beslut ska upphäva nämndens beslut (utom avseende avgift för bygglovsansökan) och avslå ansökan om bygglov. Vidare har H.B och H.R yrkat att syn ska hållas på stället.

H.B och H.R har till stöd för sitt överklagande vidhållit vad de framfört vid länsstyrelsen och har utöver det uppgett i huvudsak följande.

Ärendets bakgrund och avsaknaden av en klagande prövning

Nämnden beslutade den 27 oktober 2021 att i ärende BN 2020-001334 avslå E.Ds ansökan om bygglov för nu aktuell nybyggnad. Beslutet motiverades med att nämnden ansåg att förslaget inte innebar en liten avvikelse från detaljplanen. Nämndens beslut överklagades av motparten till länsstyrelsen som den 7 januari 2022 upphävde nämndens beslut och återförvisade ärendet för fortsatt handläggning vid nämnden. Detta eftersom länsstyrelsen ansåg att nämndens motivering, att åtgärden inte utgör en liten avvikelse, var för bristfällig. Länsstyrelsen kom således aldrig att pröva nämndens beslut i sak.

Efter att ärendet hade återförvisats beslutade nämnden den 2 februari 2022 att ge bygglov för samma förslag som nämnden genom beslutet den 7 januari 2022 hade avslagit. Anledningen till att man vid det andra tillfället gjorde en annan bedömning i frågan om avvikelsernas storlek och tillåtlighet är oklar.

Beträffande det nu överklagade beslutet anger länsstyrelsen att bygglovsansökan avser byggnation på fastigheten A intill B. Det sökta bygglovet avser dock bl.a. byggnation på plusprickad mark inom B. Det kan mot denna bakgrund ifrågasättas om länsstyrelsen överhuvudtaget har prövat ansökan så vitt avser byggnation på B och den avvikelse från detaljplanen som detta innebär.

Det antikvariska utlåtandet som E.D har åberopat är i hög grad spekulativt och flera av slutsatserna är felaktiga eftersom de inte grundar sig på fakta utan snarare (felaktiga) antaganden. Länsstyrelsen har inte beaktat H.B och H.R befogade synpunkter på utlåtandet. H.B och H.R har å sin sida bl.a. åberopat ett eget sakkunnigutlåtande som tydligt avstyrker förslaget, som inte har beaktats av länsstyrelsen. Länsstyrelsen har motiverat sitt beslut endast med att man delar nämndens bedömning av den sökta åtgärden. Motiveringen är på intet sätt klagörande och borde i vart fall innehålla en bedömning av den centrala frågan som rör varför en avvikelse från detaljplanen, med byggnation om minst 10 kvm på plusprickad mark, kan tolereras i detta fall.

Angående överklagandet i sak

Förslaget faller inte inom ramen för detaljplanens syften, och om även om så anses vara fallet (vilket bestrids), innebär förslaget en ej godtagbar avvikelse från detaljplanen. Bestämmelser i detaljplaner har i många fall praktiska syften, såsom att möjliggöra öppna ytor för rekreation eller för att ge allmänheten åtkomst till sådana områden. I förhållande till sådana bestämmelser är det rimligt att kunna tillåta mindre avvikelser från detaljplanen så länge detaljplanens syfte inte motverkas.

I nu aktuellt fall är detaljplanens uttryckliga syfte att skydda B från nybyggnation p.g.a. det allmänna intresset av att bibehålla områdets kulturvärden. Detta innebär att all form av nybyggnation står i strid med och motverkar detta syfte.

Konsekvensen av att tillåta förslaget blir alltså i detta fall att en ny komplementbyggnad tillåts uppföras på mark som ska vara fredad mot byggnation, d.v.s. avvikelser från detaljplanen verkar i motsatt riktning i förhållande till detaljplanens syften. Därtill ska åter understrykas att förslaget innebär nybyggnation inom ett område av riksintresse som ska åtnjuta skydd enligt 3 kap. miljöbalken.

H.B och H.R hemställer slutligen att mark- och miljödomstolen håller syn på fastigheterna A och B.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår, utöver vad som anges nedan, av länsstyrelsens beslut.

Syn

Enligt 3 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska domstolen hålla syn på stället om det behövs. Av förarbetena framgår att bedömningen av om syn behöver hållas får utgå från målets beskaffenhet och de utredningsåtgärder som vidtagits i målet i övrigt (se prop. 2009/10:215 s. 204).

Mark- och miljödomstolen anser att den befintliga utredningen i målet är tillräcklig för att bedöma de aktuella frågorna. Med hänsyn till målets beskaffenhet och det material som finns tillgängligt i målet anser mark- och miljödomstolen därför att syn på platsen inte behövs. Yrkandet om syn ska därför avslås.

Länsstyrelsens motivering

H.B och H.R har anfört att länsstyrelsens beslut inte innehåller tillfredsställande motiveringar. Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att länsstyrelsen har hänvisat till nämndens beslut som är tämligen utförligt. Även om länsstyrelsens motivering är kortfattad kan den med hänsyn till

omständigheterna anses som tillräcklig. Det finns därmed inte någon formell brist som motiverar återförvisning av målet.

Mark- och miljödomstolens prövning i sak

För fastigheten B gäller stadsplan S399 från 1982. Fastigheten omfattas till större delen av kvartersmark HBQ, med prickad mark runt befintlig huvudbyggnad.

Längs fastighetens östra tomtgräns, mot vattnet och fastigheten A, finns en befintlig strandskoning. Av utredning i målet framgår att strandskoningen ligger inom specialområde W, vilket medför att den föreslagna byggnaden till sin helhet kommer att placeras inom vattenområdet. Den berörs därmed inte av någon prickad mark, se bild nedan.

Situationsplan samt aktuell stadsplan. Domstolens markeringar i rött visar tänkt placering av den ansökta komplementbyggnaden.

Domstolen finner alltså, till skillnad från underinstanserna, att komplementbyggnadens tänkta placering inte strider mot detaljplanen.

Mark- och miljödomstolen instämmer i den bedömning som underinstanserna har gjort beträffande att förutsättningarna för bygglov i övrigt är uppfyllda. Det som H.B och H.R nu har fört fram utgör inte skäl för domstolen att göra någon annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 11 november 2022. Prövningstillstånd krävs.

Peter Winge

Ylva Kvist Trelje

I domstolens avgörande har rådmannen Peter Winge, ordförande, och tekniska rådet Ylva Kvist Trelje deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Jessica Waher.